

Asia: VN/25055/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. 1 § Lain soveltamisala ja tavoitteet

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt 24.6.2025 päiväämällään kirjeellä lausuntoa hallituksen esitykseksi laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) kiittävät lausuntomahdollisuudesta ja antavat asiassa yhteisen lausunnon.

Lain tavoitteet ovat perusteltuja esimerkiksi muuttuneen turvallisuusympäristön seurauksena. Käsityksemme mukaan lakimuutos ei merkittävästi vaikuttaisi esimerkiksi poolien ja toimikuntien toimintaan, koska esityksen mukaan julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyömalliin ei tehtäisi merkittäviä muutoksia. Hyvin toimiva huoltovarmuusjärjestelmä onkin syytä säilyttää.

2. 2 § Huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset

-

3. 3 § Huoltovarmuuskeskuksen asema ja toimiala

-

4. 4 § Huoltovarmuuskeskuksen tehtävät

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan Huoltovarmuuskeskuksen tehtävänä olisi ylläpitää säännöllistä tilannekuvaa huoltovarmuuden kannalta kriittisistä sektoreista ja toimialoista. Kyseinen tehtäväsäännös olisi uusi, joskin Huoltovarmuuskeskus on tehnyt vastaavaa tilannekuvatyötä jo ennestään.

Tämä säännös tuo lisää painoarvoa tärkeälle huoltovarmuuden tilannekuvalle. Tilannekuvasta säädettyäessä on syytä varmistaa, että Huoltovarmuuskeskuksen ylläpitämä tilannekuva ei ole päällekkäinen tuote muiden toimijoiden/viranomaisten tilannekuvien kanssa vaan ne tukevat toisiaan.

5. 5 § Pääjohtaja ja johtoryhmä

-

6. 6 § Työjärjestys

-

7. 7 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjaus

-

8. 8 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä

-

9. 9 § Huoltovarmuuden yhteistyöryhmä

-

10. 10 § Huoltovarmuusneuvosto

Esityksen mukaan huoltovarmuusneuvoston roolia vahvistettaisiin etenkin huoltovarmuuden sektori-, pooli- ja toimikuntatyössä eli verkostotoiminnassa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Huoltovarmuusneuvoston nimittämisestä ja kokoonpanosta. Valtioneuvosto nimittäisi Huoltovarmuusneuvoston jäsenet työ- ja elinkeinoministeriön esityksestä. Huoltovarmuusneuvoston toimikausi olisi enintään kolme vuotta. Säännöksessä ei enää määriteltäisi neuvoston jäsenten enimmäismäärää, joka on ollut voimassa olevassa laissa 26 jäsentä. Jäsenten nimittämisessä tulisi kiinnittää huomiota siihen, että neuvostossa olisi edustus huoltovarmuuden kannalta olennaisista viranomaisista, elinkeinoelämän toimijoista sekä järjestöistä. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että enemmistö jäsenistä tulisi viranomaisista (lähinnä ministeriöt ja niiden hallinnonalan virastot) ja huoltovarmuuden kannalta kriittisistä elinkeinoelämän yrityksistä, mutta Huoltovarmuusneuvostossa olisi aina myös järjestöjäseniä. Järjestötoimijoita voisivat olla esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Suomen Yrittäjät, Keskuskauppakamari ja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK. Lisäksi jäsenten nimittämisessä tulisi huomioida naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:n vaatimus toimielimen kokoonpanosta. Momentissa säädettäisiin siitä, että neuvoston puheenjohtaja ja vähintään puolet muista jäsenistä edustavat elinkeinoelämän yrityksiä.

ELY-keskukset esittävät, että Huoltovarmuusneuvostoon nimetään edustaja ja varajäsen ELY-keskuksista (tulevista elinvoimakeskuksista). Elinvoimakeskukset ovat jatkossa ainoita valtion aluehallinnon viranomaisia ja alueellisella huoltovarmuudella on merkittävä rooli kokonaisturvallisuuden edistämässä.

11. 11 § Sektorit, poolit ja toimikunnat

Viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen huoltovarmuusyhteistyötä varten on huoltovarmuuden kannalta kriittisiä toimialoja edustavia sektoreita, joihin kuuluu pooleja ja toimikuntia. Pooleja ja toimikuntia perustetaan Huoltovarmuuskeskuksen ja elinkeinoelämän yritysten, järjestöjen tai viranomaisten välisillä sopimuksilla.

ELY-keskukset pitävät tärkeänä, että huoltovarmuustoiminnan kivijalkana toimivien sektoreiden, poolien ja toimikuntien toiminnot säilyvät. ELY-keskukset ovat tehneet sopimukset ELVAR -toiminnan järjestämisestä Huoltovarmuuskeskuksen kanssa. On hyvä, että nyt tämä mahdollisuus nostetaan lain tasolle.

Jatkossa voisi analysoida tarkemmin, miten alueellinen poolitoiminta ja toimikuntatyö vastaavat parhaiten alueellisen huoltovarmuuden turvaamiseen. Tällä on kytkös aluehallinnon uudistamiseen ja valmiuslain kokonaisuudistukseen.

12. 12 § Valtion varmuusvarastointi

-

13. 13 § Valtion varmuusvarastoja koskeva päätöksenteko

-

14. 14 § Varmuusvarastoituja lääkkeitä, lääkinnällisiä laitteita, henkilösuojaimia ja muita terveydenhuollossa käytettäviä tavaroita koskeva päätöksenteko

-

15. 15 § Tuotantovarausten ja suorituskykyvarausten hankinta

-

16. 16 § Huoltovarmuusrahasto ja huoltovarmuusmaksu

-

17. 17 § Huoltovarmuusrahaston hallinto

-

18. 18 § Kirjanpito, tilintarkastus ja tilinpäätös

-

19. 19 § Lainanottovaltuus

-

20. 20 § Tuen myöntämisen yleiset edellytykset

-

21. 21 § Muissa laeissa säädettyt tuet ja korvaukset

-

22. 22 § Omaisuuden siirtyminen

-

23. 23 § Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus

-

24. 24 § Tietojenantovelvollisuus

-

25. 25 § Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen

-

26. 26 § Virka-apu

-

27. 27 § Uhkasakko

-

28. 28 § Huoltovarmuusrikkomus

-

29. 10. luku Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

-

30. Muu asia, jonka haluatte tuoda työryhmän tietoon

Kokonaisuutena ko. hallituksen esitys on kannatettava. Esityksen tavoitteena on perustaa virastomuotoinen Huoltovarmuuskeskus ja se vahvistaa Huoltovarmuuskeskuksen roolia. Samoin esitys vahvistaisi huoltovarmuustoiminnan rahoituspohjaa.

Esityksessä todetaan myös, että julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyömalliin ei tehtäisi merkittäviä muutoksia. Tämä on tärkeää, sillä nykyisen kaltainen pooli- ja toimikuntarakenne on osoittanut vahvuutensa. Oleellista on myös huomioida, että alueellisen huoltovarmuustoiminnan jatkuvuus varmistetaan. ELY-keskusten näkemyksen mukaan huoltovarmuuslainsäädännön uudistus

ei tuo merkittäviä muutoksia aluehallinnon ja
Huoltovarmuuskeskuksen/huoltovarmuusorganisaation väliseen yhteistoimintaan.

Tiedonsaantioikeuksista voidaan todeta yleisesti seuraavaa. Kirjaukset virastoksi muuttuvan Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeudesta sekä viranomaisten välisestä julkisuuslain mukaisesta tiedonvaihdosta, myös salassa pidettävien tietojen osalta, selkeyttävät vallitsevaa toimintatapaa. Tiedonsaannista ja jakamisesta kirjatut 23 §, 24 § ja 25 § eivät kuitenkaan riittävästi huomioi, että huoltovarmuuden tilannetiedon kerääjänä ja jakajana toimivat huoltovarmuusorganisaation sektorit, poolit ja toimikunnat, jotka eivät ole viranomaisia ja siten julkisuuslain säädökset ovat vain ohjeellisesti sovellettavissa. Poolien ja toimikuntien tiedonsaanti ja tiedon luovuttaminen välttämättömästä toimialakohtaisesta huoltovarmuustilanteesta elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on varmistettava.

Rossi Tapani
Pohjois-Pohjanmaan ELY - ELY-keskusten yhteinen lausunto